

Vår ref.
24/716 - 3

Dato
14.06.2024

Likestillings- og diskrimineringsombudets innspill til NOU 2024: 4 Voldtekt – et uløst samfunnsproblem

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) jobber for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Ombudet gir veiledning, og er en pådriver for likestilling og mangfold. LDO mener *NOU 2024: 4* er en meget god og grundig rapport som foreslår svært viktige tiltak som ombudet stiller seg bak. Vi mener at kritikken rapporten retter mot norske myndigheter er svært alvorlig. Myndighetene har ikke lyktes med å forebygge eller bekjempe voldtekt i Norge. Voldtekt som samfunnsutfordring og folkehelseproblem er underkommunisert, og er i liten grad prioritert i fordelingen av offentlige ressurser. Dette samsvarer også med kritikk Norge tidligere har fått fra FNs kvinnekomite, som har uttrykt bekymring for de høye tallene knyttet til vold mot kvinner¹. Nå er det nok utredninger og rapporter, nå er tiden for å handle. Vi mener det er svært viktig at voldtekt beskrives som kjønnsbasert vold som rammer jenter og kvinner i størst grad. Dette har voldsom stor innvirkning på jenter og kvinners liv og helse i Norge, og påvirker jenter og kvinners mulighet til å delta i samfunnet. Manglende kjønnsperspektiv er også noe FNs kvinnekomite har kritisert tidligere, da de er bekymret for at kjønnsnøytralitet i politikken kan fungere som en hindring for å beskytte kvinner mot diskriminering og for å oppnå reell likestilling. Kjønnsperspektivet må derfor reflekteres i tiltakene som iverksettes, spesielt når det gjelder forebygging av voldtekt. Det må sikres at denne utredningen ikke kun refereres til som et kunnskapsgrunnlag, men at anledningen benyttes til å sette inn konkrete tiltak og tilstrekkelige ressurser for å løse dette svært alvorlige samfunnsproblemet. Ansvarer må plasseres tydelig.

LDO støtter hele rapporten, men ønsker spesielt å trekke frem følgende tiltak:

- Prioritet til opprettelse av et nytt statlig organ for samordning
- Inkorporering av Istanbulkonvensjonen i menneskerettsloven
- Behov for et massivt forebyggingsløft og styrket seksualitetsundervisning

¹ Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), Concluding observations on the tenth periodic report of Norway, 2023: *The Committee is concerned, however, about the continued high rate of gender-based violence against women and its significant underreporting.* (s.7)

- Styrket kunnskap og kompetanse i straffeforfølgningen
- Innføring av en reell samtykkelov
- Tiltak for den samiske befolkningen

Opprettelse av et nytt statlig organ for samordning

Vi støtter behovet for en målrettet, tverrsektoriell innsats og mener det bør prioriteres å opprette et nytt statlig organ med ansvar for å sikre samordning, langsiktighet og helhetsforståelse av arbeidet mot vold og overgrep. Dette bør gjøres umiddelbart, slik at ansvaret plasseres, og slik at resten av tiltakene kan iverksettes så raskt som mulig. Det er svært viktig å se alle tiltakene som er foreslått i sammenheng, og forstå at tiltakene sammen forsterker hverandre.

Inkorporere Istanbulkonvensjonen i menneskerettsloven

Vi støtter utvalgets vurdering av at en inkorporering av Istanbulkonvensjonen i menneskerettsloven vil kunne ha betydelig signaleffekt for norske myndigheters prioritering av arbeidet mot kjønnsbasert vold. Det vil føre til økt bevissthet og kunnskap i alle ledd, og vil være et viktig steg på veien mot en helhetlig og kunnskapsbasert tilnærming til å bekjempe dette svært alvorlige problemet.

Massivt forebyggingsløft og styrket seksualitetsundervisning

Rapporten understreker at voldtekt ikke tas på alvor, hverken som et samfunnsproblem eller som et folkehelseproblem. Dette vises i politikernes manglende vilje til å investere i forebygging, som har foregått over mange regjeringsperioder. Det er et massivt behov for forebygging, og det ligger et stort uforløst potensial i forebyggingsarbeidet for å bekjempe voldtekt. Vi støtter tiltak om prioriterte ressurser og midler til et massivt forebyggingsløft og en reell satsning på styrket seksualitetsundervisning i hele utdanningsløpet. Ombudet støtter også FNs kvinnekomites anbefaling til norske myndigheter om å sikre ressurser til forskning på sammenheng mellom seksualisering i media, porno og kjønnsbasert vold mot jenter og kvinner².

Styrket kunnskap og kompetanse i straffeforfølgningen

Det er viktig for dem som utsettes for voldtekt å oppleve god behandling og etterforskning av saken. Dette er kritisk for ivaretagelse av fornærmedes rettsvern. Samtidig er dette også viktig for befolkningens tillit til systemet. Vi mener derfor at det er nødvendig med tiltak slik utvalget foreslår for å sikre at fornærmede i voldtektssaker blir ivaretatt på best mulig måte. Dette kan bidra til at flere anmelder voldtekt, og at flere voldtektssaker blir behandlet i rettssystemet og ender med domfellelse. Dette har også FNs kvinnekomite kommentert

² CEDAW, 2023: *Allocate resources for research into the root causes and possible impact of oversexualized representations of girls and women in the media and the possible links between sexualization and pornography and gender-based violence against women and girls.* (s. 6)

tidligere³. Ombudet støtter at kompetanseenheten for voldtekt i Kripos gjenoprettes og at det må opprettes egne enheter for etterforskning og påtale av voldtekt og seksuallovbrudd i hvert politidistrikt. Vi støtter behovet for en forskningsbasert evaluering av håndtering av voldtektssaker, og et generelt kompetanseløft i tjenestene. Vi understreker også at overgrepsmottakene er svært viktige, og at barneperspektivet må ivaretas.

Innføring av en reell samtykkelov

Vi mener det er vanskelig å diskutere voldtekt uten å nevne behovet for en samtykkebasert voldtektsbestemmelse. LDO mener dette er svært viktig for å kriminalisere seksuell omgang uten samtykke, men også fordi en slik bestemmelse kan ha en forebyggende effekt ved å bidra til holdningsendring, og at en slik bestemmelse vil gjøre det enklere å formidle hva voldtekt er. Dette vil være samsvarende med anbefalingene fra FNs kvinnekomite, som mener Norge bør endre definisjonen av voldtekt basert på samtykke⁴. Vi mener at en samtykkelov må basere seg på en ja-betyr-ja-modell.

Tiltak for den samiske befolkningen

Vi støtter utvalgets tiltak for å sikre likeverdige tjenestetilbud for den samiske befolkningen. Ombudet mener det er svært viktig å ha kultur- og språkkompetanse i tjenestene.

Det er også store kunnskapshull når det gjelder vold mot flyktninger og innvandrerkvinner. Det er et stort behov for mer kompetanse og forskning på dette området. Til sist vil vi minne om viktigheten av kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner, og vi støtter det pågående arbeidet om et forslag som sikrer at dette blir lovpålagt for alle kommuner.

Med vennlig hilsen,

Bjørn Erik Thon

likestilling- og diskrimineringsombud

Dokumentet er elektronisk godkjent, og gyldig uten signatur.

³ CEDAW, 2023: According to data from Statistics Norway, between 68 and 78 per cent of rape cases reported to the police between 2019 and 2021 were closed by the public prosecutor and never reached the courts, and that acquittal rates in rape cases are higher than in other crimes. (s. 7)

⁴ CEDAW, 2023: Align the definition of rape with international standards, basing it on the lack of consent rather than use of force or threat. (s. 8)